

NAPREJ.

Naprej velja

za Ljubljano:
za vse leto 6 gl. — kr. a. v.
za pol leta 3 " 20 " " "
za čet. " 1 " 75 " " "

po pošti:

za vse leto 7 gl. — kr. a. v.
za pol leta 3 " 60 " " "
za čet. " 2 " 5 " " "

Rokopisi se ne vračujejo.

Oznanila.

Za navadno dvestopno vrsto se plačuje:
5 kr., ktera se enkrat,
8 " " dvakrat,
10 " " trikrat
natisne, veče take pla-
čujejo po prostoru.
Za vsak tisk mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.
Vredništvo je na starem trgu hišna št. 15.

Dopisi naj se blagovoljno frankirajo.

Št. 54.

Ta list izhaja vsak vtorek in petek.

Tečaj I.

O poljskem vprašanji.

Odgovor g. dr. Fr. L. Riegra g. A. Hilferdingu.

Iz početka, na prvi pogled, in temu, kdor sodi o rečeh samo s čutom, ima poljski boj popolnoma romantično čarobo, ima sočutje tvegajočega, junaškega boja za svobodo in v srce sezajoče milovanje. Tega stanovišča pa do zdaj večina mojih rojakov ni prestopila v presojevanji tega vprašanja; prav zdaj še le se začinja v tej reči premišljanje in sodba z razumom, kar pričajo dvomi, celó prepiri o tej stvari, ki se glasijo sem ter tje, tudi posebni k temu vprašanju obrnjeni in korenito ga pretresajoči spisi. Razumu pa, razumu, ki vse nestranski deva na tehtnico, to vprašanje ni tako lahko, kakor čutu. Nihče izmed nas, in v tem se zlagamo z Marijo Terezijo, ne more trditi, da je bila poljska razdelitev opravičeno dejanje, torej tudi ne more nihče izmed nas odobriti pravnega imena, s katerim Ruska drži poljsko zemljo. Ne more biti drugače, nego da logika iz tega nujno izpeljava svoje doslednosti, in da postavlja svojo sodbo o sedanjem vporu na te podloge. Prirojeni čut pravice hoče, da bi se povrnilo, kar je bilo komu po sili vzeto, pravičnost pa in razum dostavlja — „za kolikor je to bilo res njegovo, in za kolikor je to imel po dobri pravici.“ In zdaj smo prišli prav do vprašanja, kaj je prav za prav nekaj bilo pravica med Rusi in Poljaki — k zgodovinski pravici. Tu pa moram najprvo izreči, da sem dveh reči preverjen: da namreč poljski boj ni družaben (social), tudi ne boj za osobno svobodo, ampak najprvo in celó skoraj samoedino le za narodno samostojnost, za politično narodnost — in drugič, da vsacemu Poljaku, kateri nosi zdaj orožje proti Ruskej, za končni dobiček njegovega potezanja na misel hodi, da bi se obnovila vsa stara Poljska, kakoršna je bila pred prvo delitvo. Kolikor pa vsaj jaz vem, ni se noben Poljak naučil poljske samostojnosti misliti si drugače, nego tako, da bi obnovljenemu kraljestvu ne bila pridana samo Galicija in Poznanjska, in Litva in Žmud (Samogicija), ampak tudi vse maloruske krajine, Ukrajina, Volinska in Podolje od Balta do črnega morja, kakor je nekaj bilo. To je Poljaku njegova zgodovinska pravica, za katero se bojuje zdaj, kakor se je v poprejšnjih vporih. Vse te dežele Poljak šteje k svojej političnej narodnosti. To kraljestvo bi imelo vsaj 20—25 milijonov duš. Ali narodnost po rodu in jeziku je v teh zemljah po manjšini poljska, ker je po Šafařiku na vsem svetu samo do poldeseti milijon Poljakov, kajti po Litvi in po Žmudi se govori litovski jezik, ki je slovanskemu le od daleč v rodu in Poljaku nerazumljiv; a vsi drugi prebivalci teh krajev — kakor večina po Galiciji in vsa množina ljudi na Ruskem ali v imenovanem „zabranem kraji,“ spada k mno-

goljudnemu maloruskemu plemenu. Te maloruske zemlje so bile prišle največ uže z litovskim velikim vojvodstvom k poljskej kroni — in zarad poljskega dvora se je bilo popoljšalo litovsko in rusko plemstvo teh krajev, in zlilo se s poljsko narodnostjo prav tako, kakor med nami z nemško; toda ljudstvo je ostalo litovsko ali malorusko.

Po jezuitskem trudu je bila narejena tudi imenovana zveza (unija), to je, da je bil pripoznan rimski primat, ker malorusko ljudstvo je poprej bilo pravoslavne (grške) vere, kakoršne so vsi Rusi, in ostalo je še celó potem pri slovanskej božjej službi in pri slovanskem cerkvenem jeziku. Ko so te kraje Rusi zopet vzeli Poljakom, takrat so bili tudi naredili zvezo, in povrnilo so maloruski narod nazaj k pravoslavnej veri, in prizadevali so si, da bi izbrisali vsako znamenje poljskega svojstva in gospodovanja po teh krajih, kjer je stala zibel sedanje ruske države, in kjer se je ruski narod najprvo poganjal, da bi si ustvaril veči in stanovitejši državni organizem. Mi tu v misel jemljemo samo gole prigodke, pa nečemo soditi niti o ruskem niti o poljskem napredovanji. Zdaj vstaja vprašanje: imajo-li Poljaci pravico glasiti se za te obširne dežele, ki šteje več maloruskih ljudi, nego je vseh Poljakov skupaj? Poljaci se opirajo na zgodovinsko pravico; ali te zemlje so bile iz početka po vse veke samostojne ruske kneževine — in vrnilo so se zopet od Poljakov pod rusko vlado. Nobenemu premišljenemu Čehu ne pride na misel, da bi se glasil za poljske dežele, katerim so vladali naši Boleslavi, ali za tiste kraje, nad ktere je sezalo nekaj Otokarjevo žezlo. — A Poljaci pravijo dalje: „vse plemstvo, vsi izobraženci teh krajev so poljski;“ to je pač po boljšem res; ali mi Čehi mislimo, da se nikoli ne smé narodnost nobene zemlje soditi po plemstvu, tudi celó ne po značaji izobraženih ljudi, ki so izplojeni iz vladnih zavodov, — sicer bi češki narod uže davno bil izgubil pravico do življenja, ker je bilo uže za cesarja Jožefa ponemčeno vse njegovo plemstvo, vse uradništvo in učiteljstvo, celó vse njegovo izobraženstvo. Nekteri Poljaci res trdijo, da Malorusi ali Rusini govoré le nekako pokaženo poljsko podrečje, in da je malorusko narečje mnogo bliže in razumljivše Poljaku nego velikorusko. — To pak je vprašanje slovanskega jezikoslovja, v katerem, kakor je znano, Poljaci poleg vsega spoštovanja in ljubezni, ki jo imamo do njihovega, posebno v jezikovem preiskavanji tako bogatega slovstva, niso daleč dospeli, in v katerem vendar morda prikimajo palmo našemu Dobrovskemu in Šafařiku. Ta slovanska jezikoslovca pa nista imela v tem najmanjšega dvoma, da je maloruski jezik narečje ruske besede. In proti temu veljakoma nima važnosti glas poljskih radovoljcev v jezikoslovji, ali, da boljše rečem, političnih jezikoslovcev. Kdor se je pri nas le količkaj pečal z ukom slovanskih je-

zikov, sam zadosti vé o tem, in kdor bi ne vedel pa vendar ne hotel v tej reči ostati nevednež, naj si prebere Šafarikov narodopis. Dokazov poljske pravice do maloruske zemlje torej noben pravičen in vedom Čeh ne more pripoznati, da so razsodni. Ostalo bi zdaj le to še, da bi vprašali Malorusov samih, kam bi se hoteli pridati, ko bi jim to bilo na izvoljo puščeno. To pleme ima pod rusko in avstrijsko vladó (v Galiciji in po Ogerskem) do 15 milijonov duš — in bilo bi tedaj zato dovolj množno za lastno slovstveno, morda celo tudi politično življenje. Ali bi pa tako napredujoče drobljenje slovanskih plemen bilo slovanstvu koristno in temu plemenu samemu željivo, ne umejemo ugoniti, pač da celo dvomimo. O tem pa, kam bi se malorusko pleme hotelo obrniti samo, nimamo dovoljnih poročil, pa tudi ne moremo tistega časa počakati. Kaže, da se je v novejši dobi oglasilo med Malorusi življeše potezanje, da bi osnovali svoje slovstvo, ki razun bogatega zaklada v pesmih in pravljicah tudi v nekterih rastresenih poskušnjah v raznih oddelkih do zdaj nima svojega imena in života. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Ljubljane. 4. julija. — b—. V časnik „Triester Ztg.“ je nekak „oni“ pisal iz Ljubljane, da je bil prinesel „Naprej“ tako potuhнено (hämisch) kritiko o idriskej veselici, da je bila vsa Ljubljana zato nevoljna. Toda veliko bolj potuhнено je tega dopisnika veselje, s katerim pripoveduje, da ima „Naprej“ uže eno tiskarno tožbo, in da pojde zato najbrže pó zlu. Zaznamovali smo ta prigodek une stranke, ki se hvali, da izobraženo piše, ker namreč še nikjer nismo do zdaj brali, da bi kdo privoščil kacemu časopisu tiskarno tožbo; torej srečo voščimo g. „onemu“ in listu „Triester Ztg.“, ki sta vsemu svetu brez srama očitno pokazala tako beraško nagoto, ki je pa nam uže davno bila znana. Da imamo tiskarne tožbe, to ni dan denes čisto nič novega; ali to bi pa bilo jako čudno, ko bi ta část zadela g. „onega“ ali pa „Triester Ztg.“, ki gotovo nista umešena iz tacega testa, da bi za-nju kaj marali paragrafi in državni pravduik. Naj le gledata, da sama ne pojdetá pó zlu in sicer brez tiskarne tožbe, kar bode njima gotovo na manjšo část, nego, ako bi padla pod težo kacega paragrafa. Kar se pa tiče dr. Bleiweisa, menda jezi dopisnika najbolj to, da ima poleg doktorskega, v Avstrii dobljenega klobuka tudi red, kterege bi kaj rad nosil marsikdo, ko bi le mogel. Sicer pa Slovenci gotovo dobro vedó, zakaj spoštujejo dr. Bleiweisa, kakor je tudi vedel „Naprej“, zakaj je pisal tisto kritiko o Idrii. Kadar kam gre čitalnica, res da nima pivskega roga, in tudi se ne drži tiste genealogije, ki pravi: Abraham je napil Iza-ku, Izak Jakobu itd. itd. Tudi to ni pozabiti, da čitalnica ima izgrede vedno le o svojih stroških, in da tudi nikomur ne piše, naj bi jo za Boga svetega vendar povabil, da bi se potem hvalila, kako jo ljubijo mesta in trgi. — Časnik „Triester Ztg.“ ima tudi 4. dan t. m. iz Ljubljane zopet drug dopis, v katerem vpraša, kako je to, da so zgrabili naši časniki g. župana prav zdaj, ko ima biti slovesnost g. dr. Bleiweisu na část. Mi temu vprašanju odgovarjamo z drugim vprašanjem: kako pa je to, da je g. župan prav zdaj ravnal tako, kakor še nikdar, od kar je župan in čitalnični prvosednik?

Iz Zagorja na Notranjskem. Jože Š... c. — Sviloprejke so se letos prav dobro obnesle; samo to žali nas, da jih ne moremo prodati, da bi se mešičke plačali, kakor so vredni, na Kranjskem pa tudi še ni take fabrike, ki bi sama dodelavala ta pridelek. Nadjamo se, da to reč vendar kdo pregleda

in da bode svilo prel sebi in deželi na korist. — Nevarno je skoraj povedati kaj o létini, ker je un teden pisal uradni nemški list, da na Dolenskem vsej toči vprek vendar upajo dobro letino, kar je hitro ponatisnil dunajski uradni list, menda zato, da bi se iz tega sodilo, da Kranjska ni potrebna posebne milosti. Le zato, ker letošnja letina ne obéta preveč pridelkov, naj jo popišem ob kratkem tudi jaz. Mlake so nam slabo rodile, in maja meseca ter zadnjih 14 dni je bila huda suša, torej ne bode sena toliko, kolikor lani. O dežji nam je trava naglo rasla, pa še hitrejše ustavila se, tedaj nismo nič na boljšem; kosci so zmirom dragi, kupcev pa je vedno menj. Okrog Ljubljane je toliko cesarskih konj, ki jih krmijo s pustim senom, zakaj pa ni kacih 800—1000 konj po Pivki, koder imamo prazne hleve pa dobro, plemenito seno? Tudi prostori za vaje topnikom bi se našli, da jih kdo išče. Korun in sočivje dobro kaže; ali oboje bi kmalo utegnulo zlesti v zemljo nazaj, ako ne dobimo hitro dežja; žetva se je pričela, in pšenica, rž in ječmen obetajo lep pridelek. Naša vas je zmirom še zaprta, kar se pa zgodi marsikomu, dasi-tudi nima kužne bolezni, ki razsaja pri nas le med ovcami, ktere pasévajo v krdelih po 20 do 30 repov, in varujejo z vojaki. Ovce so najbrže kugo s seboj prinesle iz Istre; torej bi morda bilo boljše, naj bi tam ostale do zime. — V gozde nam ne pusté, kakor je uže od nekdej bila navada, brez kurjave in ognjišča pa tudi ne moremo dalje živeti; zatorej težko čakamo, kdaj bode konec teh pravd in zmešnjav.

Važnejše dogodbe.

Ljubljana. 6. dan t. m. je prišel v Ljubljano Nj. ces. visokost nadvojvoda Rajner.

— Kakor smo drugi dan zvedeli, g. mestnega župana Ambroža ni bilo 5. dan t. m. pri „besedi“ v čitalnici.

Mengiš. 4. dan t. m. je toča pobila po mengiškej župi, nekoliko tudi po sosednjej župi sv. Jakoba pri Savi. Debela pa suha je padala med tremi in štirimi po poldne skoraj nad pol ure, in končala pšenico, sočivje in debeljačo.

Gorica. V čitalnici bode 12. dan t. m. ob osmih zvečer vélika beseda na spomin začéte omike med Slovenci po krščanstvu in narodnem pismenstvu pred 1800 leti. Na vrsto pride: 1) Kratek pozdrav gostom, prvosednikov govor; 2) pozdrav Gorici, besede †, napev * zapoje ipavski moški zbor; 3) na jezeru, Vilharjeva, zapoje goriški moški zbor; 4) godovni govor, govoril ga bode dr. J. Tonkli; 5) Sv. Ciril in Metod, besede J. Lavrića, napev, * pel bode ipavski zbor; 6) Potpourri za klavir iz slovenskih napevov, zložil in tudi igral bode dr. Pomp. Polenčić; 7) Luna, besede Praprotnikove, napev Vavkenov, pel bode goriški zbor; 8) Stari in novi duh (iz Napreja) pesem M. Vilharja, govoril bode g. dr. J. Tonkli; 9) Pevec, besede Krekove, napev, * pel bode ipavski zbor; 10) Belizar, fantazija za klavir, zložil Gorica, igrala bode gospodičina Mat. Budalova; 11) Ne udajmo se, besede in napev M. Vilharja, pel bode goriški zbor; 12) Junak, besede †, napev *, pel bode ipavski moški zbor; na zadnje: Naprej! — Slovesnost se začne s péto sv. mašo in pridigo na Kostanjevici zjutraj ob desetih. — Morda se temu programu še kaj dodá.

Dunaj. „Wanderer“ piše, da bi se državni zbor utegnil zopet sniti 15. dan t. m., to je tisti dan, ko se tudi snide erdeljski deželni zbor.

Trojedina kraljevina. 30. dan julija meseca je nehala sloveča zagrebška „Dvorana“ pišejo da, ker je niso udje mogli več vzdržati, dasitudi jih je bilo mnogo.

— 1. dan t. m. je seja reškega mestnega zastopa sklenila, naj se zagrebške južnoslovanske akademii podari 2000 gld. G. dr. Gjačić je svetoval, kar je tudi potrdila seja, naj se podá pritožba, zakaj je namestništvo ukazalo, da bi zastopnici dopisovali v hrvaškem jeziku. Temu se je vpiral mestni kapitan, toda zastopnici so dali svoj protest zaznamovati v zapisnik. Zastopnici so dalje sklenili, naj se pošlje zahvalnica Nj. veličanstvu, banu in dvornej pisalnici zarad železnice od Zemupa v Réko in zarad ceste od Reke na sv. Peter.

Česka. 2. dan t. m. je v Pragi bil z 72 glasovi izvoljen za mestnega župana dr. Venceslav Bielsky, do zdaj županov namestnik, mož iz češke stranke; — v svojem govoru je posebno poudaril ravnopravnost; za županovega namestnika je izvoljen trgovec z lesom g. Diettrih, tudi iz češke stranke; imel je 53 izmed 82 glasov.

— „Bohemia“ opominja češke liste, ki očitajo prvosedniku Hasnerju, da je odpal od njihove stranke, Riegrovih besed: „Hasner ne taji dejanske moči narodnega potezanja, samo neče, da bi zadobilo prvo veljavnost; Hasner je ostal, kakoršen je bil.“

— Knez dr. Thurn-Taxis je bil podal pritožbo najvišjemu sodstvu na Dunaji, ki je potrdilo razsodbo druge stopinje, da bode namreč 14 dni zaprt; celó dr. Prahensky, njegov zagovornik, mora plačati 50 gld. globe (denarne kazni), ker je pritožbo preostro spisal.

Ogerska. Nj. veličanstvo je odločilo 500.000 gld. za zidanje, zato da bodo stradajoči ljudje mogli z delom hrano služiti.

— Ljudje preganjajo po sežganih travnicah lačno živino, ki od glada cepa, lačne svinje pak jo pojedajo.

Beneška. Na obletnico solferinske bitve, piše „Wanderer“, da so ljudje v Vidmu ob devetih zvečer sè streh metali bombe pred kavano, kamor hodijo častniki, in tudi po ulicah, koder častniki prebivajo; ali vendar se nikomur ni zgodilo nič žalega, in tudi niso mogli ujeti nikogar tistih, ki so metali.

Tirolska. V Tridentu se je spomin tridentinskega zbora slovesno praznoval. Prišlo je bilo od povsod jako dosti naroda. Pri slovesnej sv. maši je bila cerkev natlačena, da-si ni smel va-njo nihče, kdor ni imel vstopnice. Popoldne je bila procesija, pri kateri je bilo nad 300 duhovnikov, 4 kanoniki v mitrah, 8 opatov, 17 vladik (škofov) in 8 vélicih vladik; duhovniki so nesli posodo, v kateri se hranijo kosti sv. Virgilija. Potem je bilo obedo za 74 gostov, pri katerem je kardinal knez Schwarzenberg najprvo nazdravil Piju IX. v nemškem, potem kardinal grof Reisach Nj. veličanstvu našem cesarju v latinskem, in kardinal Trevisanato v laškem jeziku tistim katoliškim knezom, ki so se uže prijeli sklepov tridentinskega zbora. Zvečer je bil umetalen ogenj.

Ruska. Car je neki sprejel vélicega vladiko Felinskega, in potem dal odpraviti ga v Jaroslav; vladiko Krasinskega iz Vilne so peljali v Dünaburg; neki da je odločen v Sibirijo (v Perm). Železnica na Petrograd ni ustavljena.

— 28. dan junija so bili Rusi zmagani pri Kalytu.

— Knez Gorčakov je nasvete zapadnih držav izročil komisii, osnovanej iz senatorjev, naj to reč dobro presodijo. To ni dobro znamenje.

— Poletno poslopje ruskega carja v Carskem Selu pišejo da je pogorelo.

— „Kreuzzeitung“ ima sestavek iz Ruske, govoreč, da je nek državnik carju podal spis, v katerem dokazuje, da Poljska ne bode mirovala, dokler se zopet četrtič ne razdeli, in sicer tako, da bode ruska meja ob Narvi in Visli. Car je neki priporočil, naj to pisanje državno svetovilstvo posebno

premisli. Pred nekaj meseci pak so govorili časopisi, da je rekel Bismark, da bi Pruska hitrejše ukrotila Poljake nego Ruska, in da bi jih naglo ponemčila! Torej nam ni še do zdaj zadosti ponemčenih, vzlasti naših severnih bratov? Take besede morajo v srce zaboleti vsacega Slovana. Zdaj Poljaci lahko vidijo, kaj jim obetajo Nemci, na ktere se tako zanašajo.

Poljska. Nad 2000 vpornikov je bilo pod Vysockim osvojilo Radzivilov, toda obnemogli so Rusom, in izgubili do 400 mrtvih in ranjenih ter mnogo orožja in streliva; druga poročila pa govore, da je Vysocki bil Rožyckemu izročil poveljstvo precej, ko je bil prestopil mejo.

— 22. in 27. dan junija se je bojevalo v Plocku, in tudi po Litovskem. V mohilevskej gubernii so zaprli do 300 zemljakov in v prepoved vrgli jim posestva. 1. dan t. m. je bila pri Leviatynu bitva, v kateri so bili Rusi na velikej izgubi; vporniki so se potem obrnili na desno v gozd proti Bučyni.

— Veliki knez Konstantin ne pride v Karlove Vare, tudi njegova rodovina ostane v Varšavi, samo mlajša vélika kneginja je šla za nekaj tednov na Hanoveransko; drugi otroci pa ostanejo vsi pri očetu.

Francozka. Napoleon in Viktor Emanuel sta si zopet jako prijazna; Napoleon je napravil, da se je g. Pepoli zopet vrnil v Petrograd za poslanca; torej pišejo časniki, da se je bati, da bi se ne združil Napoleon z Italijo in z Rusko.

Pruska. Osnovale se je društvo, ki ima namen, varovati pruske, po ustavi zagotovljene tiskove svobode.

— Pruski kralj bi se utegnil z Nj. veličanstvom našim cesarjem sniti v Gasteinu, kamor misli priti do 12. dneva avgusta meseca.

Grška. Narodna vlada ima viharne seje, v katerih Bulgarjeva stranka izpodkopava ministerstvo. Govori se, da novi kralj vzame grško vero; narodna vlada ga misli kmalo razglasiti za polnoletnega.

Turška. V Skadru na Arnavškem (Albanien) so bili prišli Turci v poslopje francozkega poslanca, da bi prijeli necega kristjana, toda ga niso mogli. Osman paša je moral potem za zamero prositi francozkega poslanskega namestnika Moreau-a. — V podgoriškej náhii so postavili Turci 26.000 grošev novega davka. Kmalo se zbere komisija, da bi v red spravila mejo med Črnogoreci in Turki; Črnogorci pošljejo v ta namen g. Vaelika, Turki pa Osman-pašo.

Amerika. Konfederirski vojskovod Lee je šel z veliko množico vojakov na Centreville; zavezniki so ga bili zgrabili, pa so se morali umekniti.

— Pišejo, da bode Francozom težko osvojiti mesto Meksiko.

Afrika. Na otoku Madagaskar*) se je 12. dan maja meseca vnel vpor. Kralj Radama II. je umorjen, in kraljici izročena vlada. Pogodbe z Evropci so ovržene. Kraljica je podpisala nekako ustavo.

Beseda

na čast dvajsetletnega truda g. dr. Janeza Bleiweisa, vrednika „Novicam.“

Po mnogih slovanskih deželah se je 5. dan t. m. praznovala tisočletnica slovanskih aposteljnov Cirila in Metoda; ljubljanska čitalnica pak je imela vesel navdušen praznik, da uže dvajset let na svitlo hodijo „Novice“, ktere modro in

*) Otok Madagaskar leži ob vzhodnej obali južne Afrike, ter ima 10.500 štirjaških milj in 4—5 milijonov prebivalcev.

premišljeno vredeje g. dr. Janez Bleiweis; v nedeljo je namreč minilo dvajset let, kar je bil na svitlo prišel prvi list „Novic“. V ta spomin so v Ljubljani poklonili srebrno pisno orodje sè zlatim peresom možje našega naroda v „besedi“, ki je bila nalašč v ta namen osnovana, g. dr. Janezu Bleiweisu, vodniku in učitelju slovenskega naroda. Tu ne gré poglavitno za to, kolike novčne vrednosti je ta spominek, dasi je mojstrovsko delo, ki ga popišemo prihodnjič; ampak najvažnejše je to, da so k temu darilu hvaležno pripomogli Slovenci iz vseh naših pokrajin; da so bili prišli k tej „besedi“ naši rojaki iz vseh slovenskih krajev, in da je bilo med njimi dosti gg. duhovnikov, in tudi kmetov, ktere je g. dr. Janez Bleiweis posebno poskušal povzdigniti in izobraziti; celó od Trsta so bili prišli štirje poslanci: g. Janez Nabrigoj iz Proseka, dva brata g. državnega poslanca Gorjupa in še en posestnik od Proseka. Prejela je čitalnica telegrame iz Češkega od gg. Palackega in Riegro, iz Dunaja, iz Zagreba, Trsta, Gorice in Celja, v francozkem, laškem in nemškem jeziku. „Beseda“ se je pričela v čitalnici ob osmih zvečer. Dvorana je bila polna gospodov, gospej in gospodičin, prišedših čestit in slaviti našega voditelja. Najprvo je govoril odkritosrečno in važne besede čitalnični prvosednikov namestnik g. dr. Leon Vončina, predno je v imenu vseh Slovencev podal g. dr. Bleiweisu častni spominek hvaležnih src našemu narodnemu očetu, ktere ga mi enako ljubimo, kakor ga naši nasprotniki črté, ker vedó, da on je skala, v ktero se je zastonj zaganjalo prazno valovje njihove jeze in njihovega opravljanja. Dr. Bleiweis pak se je zahvalil s krepkimi, zgodovinski važnimi in ganenimi besedami, v kterih je razkril vse najposebnejše dobe slavnega lista „Novic“ in slovenskega potezanja. G. deželni in državni poslanec dr. Lovro Toman pak je zbranimu, množnemu slovenstvu razložil z ognjenimi, pesniškimi besedami vnetega srca, zakaj ima ta spominek toliko važnost vsemu slovenstvu, g. dr. Bleiweisu in tudi poznim vnukom njegove rodovine. Po g. dr. Tomanu stopi na oder g. Janez Nabrigoj, posestnik iz Proseka pri Trstu, in reče v imeni vseh primorskih Slovencev, da nimajo srebra in zlata, da bi trud g. dr. Janeza Bleiweisa vsaj počastili, ker ga plačati ne morejo, ampak da mu je on prinesel v imenu primorskih Slovencev pozdrav in prisrčno zahvalo za dvajsetletni trud njegovega dela in prizadevanja in mnozega britkega trpenja. Vsi poslušalci so se čudili vnetim, urnim in v čistej slovenščini gladko tekočim besedam tega izobrazenega, pa ne po visocih šolah presukanega domačina, ki je pokazal, kako so napredovali, in kako so za slovenstvo vneti naši rojaki iz samega branja podučljivih „Novic“, celó naši rojaki nam v takej nevarnosti viséčega primorja. Slava mu je donela. G. dr. E. H. Kosta je zbranimu slovenstvu bral, kar je o tej veselici navdušeno uže govoril hrvaški list „Pozor.“ Naj tu dostavimo „Pozorjeve“ besede: — (Besjeda na čast dru. Bleiweisu.) U Ljubljani biti će 5. o. m. u. slovenskoj čitaonici „besjeda“ na slavu dra. Janeza Bleiweisa i dvadeset godišnjega tječaja „Novicah.“ Kod besjede predati će se slovenskomu boriocu dru. Bleiweisu srebrna tintarnica sa zlatim perom. Ovo je jamačno najljepši dar za muža, koji se dvadeset godinah zasebice bori na književnom polju na korist svoga naroda. Nemožemo odoljeti srcu, da ne čestitamo braći slovenskoj, što imadu medju svimi rodoljubi i vrloga, marljivoga, umnoga, i što je još više, značajnoga Bleiweisa. Čestitamo i Bleiweisu, što je doživio radost, gdje ga štuje i ljubi sav narod, komu se nije iznevjerio ni za jedan trenutak svoga života. Neima veće dike, nego što je častna starost, neima veće i čišće radosti, nego što je sviest: radio si svega svoga života za svoj narod, nastojao si, koliko si mogao, oko njegove koristi,

negledajuć ni malo na udobnost svoju. Slavno je sjećati se prošlosti, kakova je ona kmetijskih „Novicah“, sladko je spominjati se prošlosti, kakova je ona dra. Bleiweisa! Živio još mnogo godinah na korist, radost, slavu svoga naroda odvažni i mukotrpní borioe bratskoga nam plemena.“ — Izobražena gospodičina, za slovenstvo vnetá rojakinja je govorila „besedo Slovenije“, v ta namen zloženo jako izvrstno pesem g. Andreja Praprotnika, vrednika učiteljskega tovarša in učitelja normalske učilnice pri sv. Jakobu. „Živila“ in „slava“ je dolgo donelo in odmevalo od obokov čitalnične dvorane. Potem je bil na vrsti „pozdrav dr. Janezu Bleiweisu“; pel ga je navdušeno, krasno in krepko čitalnični zbor čvrstih slovenskih mladenčev, ki so tako vneti in srčni za napredek in korist naše domovine. Ta zbor se je tudi enako izvrstno glasil v dvakrat pétej „Pobratimii“, ktero je zložil g. Simon Jenko, napev pak dal Davorin Jenko, in v „Slavskeje domovini“ besedah g. Kukuljevica. G. Belar, učitelj normalske učilnice pri sv. Jakobu, ki je vodil zbor, pak nam je pokazal, da ta zgodovinski važni in slavni večer ni čitalnica nič pogrešala družega umetnika. Po vsakej pesmi je glasno dolgo donelo „živili“ in „slava!“ Naš prvi tenorist g. Bučar je sam pel: „kde vlast je ma? kde domov muj?“ in genil je vsako srce s prelepim in gibkim svojim glasom. G. Valenta je pel: „Darilo,“ besede in napev g. Miroslava Vilharja, in pokazal je, da je zares izvrsten, izobrazen pevec, ki vé, kako je treba gospodariti z lepim glasom. Tudi njemu so poslušalci klicali: „živio!“ „Beseda“ je bila prav izborna, kar je opomina vredno, ker je bila o tako vročem poletji dvorana skoraj natlačena. Okoli desete ure zvečer po „besedi“ je šlo društvo na vrt g. Sovana, kjer je bilo vse polno balonov s domačimi slovenskimi barvami in tudi polno domačih zastav poleg dveh cesarskih in ene bavorske, in sicer je bila prva cesarska precej pri vhodu. Gospodje in gospodičine so se razvrstili okrog miz, in med godbo se je vrstila jed, pijača, smeh, šala in veselje. Bengaličen ogenj je vrt prav krasno razsvetil. Gg. dr. Bleiweis, dr. Lovro Toman in Nabrigoj so naredili mnogo napitnic, in sicer Nj. veličanstvu presvitlemu cesarju in cesarici, in precej na to so godci zagodli cesarsko pesem, društvo je zavpilo „živila“ in „slava,“ na vrtu pak so tej napitnici na čast v zrak letele rakete. Zanimljivo in krepko je tudi govoril nek kmetovalec iz Menišije, ki je bil z več tovarši pri „besedi“ in pri veselici. G. Nabrigoj pak je napil gospodičini, ki je pri denašnji besedi govorila „besedo Slovenije.“ Predno se je društvo ločilo, slišali smo govoriti g. dr. Bleiweisu ljubljanskega meščana, ki je opomnil, kako so učenci za njegovih dni v šoli dobivali po roci, ako so slovenski govorili, da se je pa zdaj ta reč vendar nekoliko premenila, za kar se imamo največ zahvaliti g. dr. Bleiweisu in „Novicam.“ Ob dveh je množno društvo domú spremilo g. dr. Bleiweisa in njegovo gospó. Pred njegovim stanovanjem je zadnjič navdušeno vzkliknilo: „živio“ in „slava!“ predno se je ločilo od svečanosti tega imenitnega večera, ki Slovincem ostane zgodovinski zaznamovan, kakor 2. dan februarja meseca 1858. leta, ko se je v Šiški praznovala stoletnica Vodnikovega rojstva. Ker nam denes primanjkuje prostora, zato prinesemo prihodnjič govore gg.: dr. Leona Vončine, dr. Bleiweisa, dr. Tomana, pesem: besedo Slovenije, telegrame in tudi napitnice.

Loterija 4. julija 1863.

Trst: 70, 54, 36, 63, 10.

Dunaj 6. julija. — Nadavek (agio) srebru 9.50.